

І. В. Бриль,

кандидат економічних наук,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В ДЕРЖАВІ

Постановка проблеми. Останнім часом, інтелектуальний капітал та інноваційна активність підприємств виступають одними з основних факторів підвищення їх доданої вартості, конкурентоспроможності для економічного зростання країни. Основним носієм інтелектуального капіталу підприємства є спеціально підібраний і підготовлений, висококваліфікований персонал, знання, інформація, підтримка якого потребує відповідного фінансування.

Незважаючи на наявність численних досліджень сутності інтелектуального капіталу в рамках концепції вартості, його мотиваційного механізму, виявлення інтелектуальної складової в управлінні та капіталізації, доданої вартості підприємств, визначення сфер впливу інтелектуального капіталу на соціальний та економічний розвиток, залишаються актуальними подальші наукові пошуки вирішення проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку інтелектуального капіталу в процесі створення та визначення ринкової вартості підприємства. Тому доцільним є проведення досліджень у визначенні взаємозв'язку інтелектуального капіталу, доданої вартості та інвестиційної активності.

Аналіз досліджень і публікацій. Найбільш активно термін інтелектуального капіталу почав використовуватися з початку 90-х років ХХ ст. Значний внесок у розроблення і визначення ефективності застосування цього поняття, його складу та структури внесли світові дослідники Т. Стюарт, Е. Брукінг, Дж. Гелбрейт, К. Макконелл, С. Брю [1-4], Л. Едвінссон, М. Мелоун [5, с. 12-16], російські вчені В. Іноземцев, Б. Леонтьєв [6-7]; в Україні – О. Бервено, А. Чухно, І. Булеев, В. Антонюк, Я. Брюховецький [8, с. 91-96; 9, с. 48-55; 10; 11, с. 7-12; 12, с. 74-77] та ін. Ними та їх однодумцями розкрито основний зміст сутності і досліджено структуру понять інтелектуальний капітал, економіка знань, їх мотиваційний механізм, пояснено вплив цих категорій на конкурентоспроможність, визначено їх роль у розвитку сучасних організаційних структур та підвищенні капіталізації підприємства.

Дослідженням доданої вартості займалось і продовжує займатися багато вітчизняних та світових вчених, економістів, серед яких: С. Марков [13, с. 6], М. Васильєва [14, с. 55], К. Маркс [15, с. 5-9], Кемпбелл Р. Макконелл, Стенлі Л. Брю [16, с. 52].

Класичні доктрини інвестування набули розвитку у працях “економістів нової хвилі” – Ж.Б. Сея, Дж. Лодердейла, Т. Мальтуса, Сенсора, Ф. Бастія, Дж. Мілля [17-21] та інших, які висвітлили проблеми відповідного етапу розвитку суспільства. Їх особистий внесок у теорію інвестицій полягає у визначенні ролі держави у регулюванні інвестицій та інвестиційних процесів. Сучасні проблеми інвестиційної активності підприємств висвітлені у роботах вчених: О. Амоші [22], Н. Брюховецької [23], А. Землянкина [24], Т. Коритько [25], О. Богуцької [26], С. Пілецької [27] та ін.

Оцінку інвестиційно-інноваційної активності держави із використанням статистичного інструментарію проводили О. Раєвнева [28], Л. Гриневич [29], Ю. Харазішвілі [30] та інші.

Тематику даних напрямів дослідження висвітлено в роботах: [10; 12; 31; 32, с. 124-127; 33, с. 28-40; 34, с. 42-44] тощо.

Проте в цих дослідженнях здійснюється робота, яка зводиться в основному до визначення рівня інвестиційно-інноваційної активності країни і підприємств у цілому, зокрема без урахування інтелектуального капіталу як фактору доданої вартості.

Тому визначення взаємозв'язку даних категорій доцільно проводити у ракурсі їх впливу на інвестиційну активність.

Мета статті полягає у визначенні особливостей впливу інтелектуального капіталу як фактору доданої вартості на інвестиційну активність економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На величину доданої вартості впливають економічні, інституційні та соціальні показники.

Економічні показники, що впливають на рівень доданої вартості можна поділити на загальноекономічні та внутрішні.

Загальноекономічні показники у свою чергу поділяються на дві групи – економічні та політичні.

Внутрішні економічні показники підприємства, які впливають на величину його доданої вартості, слід поділити на чотири групи (рис. 1).

Внутрішні показники є повністю підконтрольними керівництву підприємства, тому в управлінні їх можна регулювати.

Дослідження внутрішніх та зовнішніх чинників впливу на додану вартість підприємства дає можливість виявити причини її зміни та розвитку.

Рис. 1. Класифікація внутрішніх показників підприємства, що впливають на величину доданої вартості

Промисловість виступає основною ланкою національної економіки, оскільки від ступеня ефективності її діяльності залежить рівень розвитку всієї країни. Отже, саме промислові підприємства визначають ділову активність національного господарства, саме на них відбувається створення продукції та безпосередній зв'язок працівника з капіталом.

Основними показниками, які характеризують стабільність взаємовідносин між підприємствами та органами влади є прибуток та виручка. Отже, показниками, що характеризують стабільність підприємств, пропонується вважати їх ефективність, стійкість і зростання. При цьому ефективність підприємства буде представлена рентабельністю продажів. Цей коефіцієнт найповніше характеризує здатність підприємства контролювати свої витрати і виступає індикатором вибраної цінової політики. Показник стійкості і зростання підприємства буде представлений темпом зростання виручки від реалізації.

На ефективність діяльності підприємств, що виробляють продукцію з високою доданою вартістю, здійснюють вплив різні інституційні показники. Під інституційними показниками слід розуміти групу показників, які пов'язані з управлінням, регулюванням окремих сфер, областей економічних

та суспільних відносин між різними інститутами [35; 36].

Досліджуючи вплив інституційного середовища на діяльність підприємств, що виробляють продукцію з високою доданою вартістю, слід виділити такі основні аспекти: доступність фінансових ресурсів, сучасне податкове навантаження, наявність адміністративних бар'єрів, що змінюються у відповідності до нестабільної економічної та політичної законодавчої системи України.

Серед соціальних аспектів галузевих особливостей діяльності підприємств, що виробляють продукцію з високою доданою вартістю можна виділити організаційні технології, а також інтелектуальний капітал, яким володіють працівники підприємства, а саме: компетентність, професійні знання і навички, досвід роботи, кваліфікацію, генетичні схильності, якість охорони здоров'я, рівень життя, здатність до навчання, ділову репутацію підприємства, товарні знаки і знаки обслуговування та інше.

Дана група факторів є невливою, однак надає якісний і довгостроковий вплив на процес функціонування підприємства та призводить до збільшення прибутку від його господарської діяльності.

У даний час, коли економічним співтовариством в якості основної парадигми розвитку бізнесу прийнята концепція вартості, головним критерієм успішності функціонування підприємства стає додана вартість. Це пов'язано з тим, що прибуток, виручка й інші бухгалтерські показники, які довгий час використовувалися для визначення ефективності роботи підприємств, не здатні повною мірою відобразити вигоди, створені в процесі виробництва.

На рис. 2 запропоновано структуру показників, що впливають на величину доданої вартості підприємства, та їх взаємодія.

Отже, як було зазначено вище, на величину доданої вартості впливають безліч показників. Умовно їх можна розділити на три групи. Це економічні, інституційні та соціальні показники.

Підприємства і галузі з високою доданою вартістю вносять найбільш значний вклад у забезпечення процвітання країни.

Інноваційні умови виробництва доданої вартості реалізуються в таких формах, як освоєння принципово нових видів продукції, нових форм обліку та планування, роботи з персоналом.

До резервів зростання доданої вартості відносяться: розширення асортименту продукції, що випускається, в основному за рахунок продукції з новими споживчими властивостями, оптимізація чисельності та структури персоналу, розширення ринку збуту. Стримуючими факторами зростання доданої вартості є: недостатня якість і асортимент продукції, що виробляється, несприятлива ситуація на ринку збуту (ціни, попит, наявність конкурентів), слабкий технічний і технологічний рівень виробництва, високий рівень зносу основних фондів, недостатність коштів для розробки або придбання інноваційних технологій.

Проводячи аналіз рис. 2, доведено, що стабільність розвитку економічної діяльності підприємств забезпечується не тільки наявністю матеріальних ресурсів. Важливу роль у виробничому процесі відіграють інтелектуальний капітал та нематеріальні активи. В даний час вони стають одними з головних чинників, що впливають на зростання конкурентоспроможності підприємств. Тому в світовому співтоваристві відбувається зміна концепцій розвитку. Здійснюється перехід від економіки, заснованої на матеріальних активах, до економіки, заснованої на знаннях, інноваціях і інтелектуальному капіталі. Таким чином, все більше зростає роль соціальних факторів.

Розглянуті вище фактори, що впливають на величину доданої вартості, носять різнобічний характер. Запропонована система структурної взаємодії показників є універсальною та може бути використана у роботі підприємств різних форм власності і розмірів.

Бюджетні та державні фінансові вкладення у будь-яке виробництво є частиною національного доходу держави у вигляді грошових коштів різноманітних бюджетів. Залежно від вкладника інвестиції бувають:

- іноземні;
- приватні;
- державні.

Державні інвестиції – це частина національного доходу у вигляді коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, які вкладають в економіку для розвитку виробництва та соціальної сфери з метою забезпечення сталого економічного зростання. В умовах ринкової економіки основна частина державних інвестицій здійснюється у вигляді інвестиційних проектів – це комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності [37, Ст. 2, п. 3].

Державні (капітальні) інвестиції здійснюються за рахунок бюджетних і позикових коштів, а також за рахунок позабюджетних фондів, фінансуються з прибутку і податків державних підприємств.

Аналіз джерел фінансування інвестицій виділяє зовнішні, а також внутрішні джерела фінансування.

До внутрішніх джерел належать:

- власні фінансові кошти підприємства;
- заощадження населення;
- ресурси фінансового ринку;
- бюджетні інвестиції.

До зовнішніх джерел відносяться:

- кредити;
- позики;
- іноземні інвестиції.

Значна частина фінансових вкладень здійснюється у виробництво і товари, які є конкурентоспроможними на зовнішньому ринку. В першу чергу забезпечити розширення внутрішнього ринку повинне зростання економіки.

Аналіз обсягу капітальних інвестицій за останні 8-10 років в Україні дозволяє простежити їх динаміку (рис. 3, рис. 4).

У 2008–2010 рр. відбувся спад обсягу капітальних інвестицій, пов'язаний з економічною кризою. Динаміка показників у 2014 р. пояснюється зменшенням інвестиційної діяльності у зв'язку з нестабільністю політичної ситуації у Донецькому та Луганському регіонах [39]. У 2016 р. капітальні інвестиції склали 326163,7 млн грн – 119,4% від рівня капітальних інвестицій 2015 р., що дозволяє спостерігати тенденцію до їх подальшого зростання.

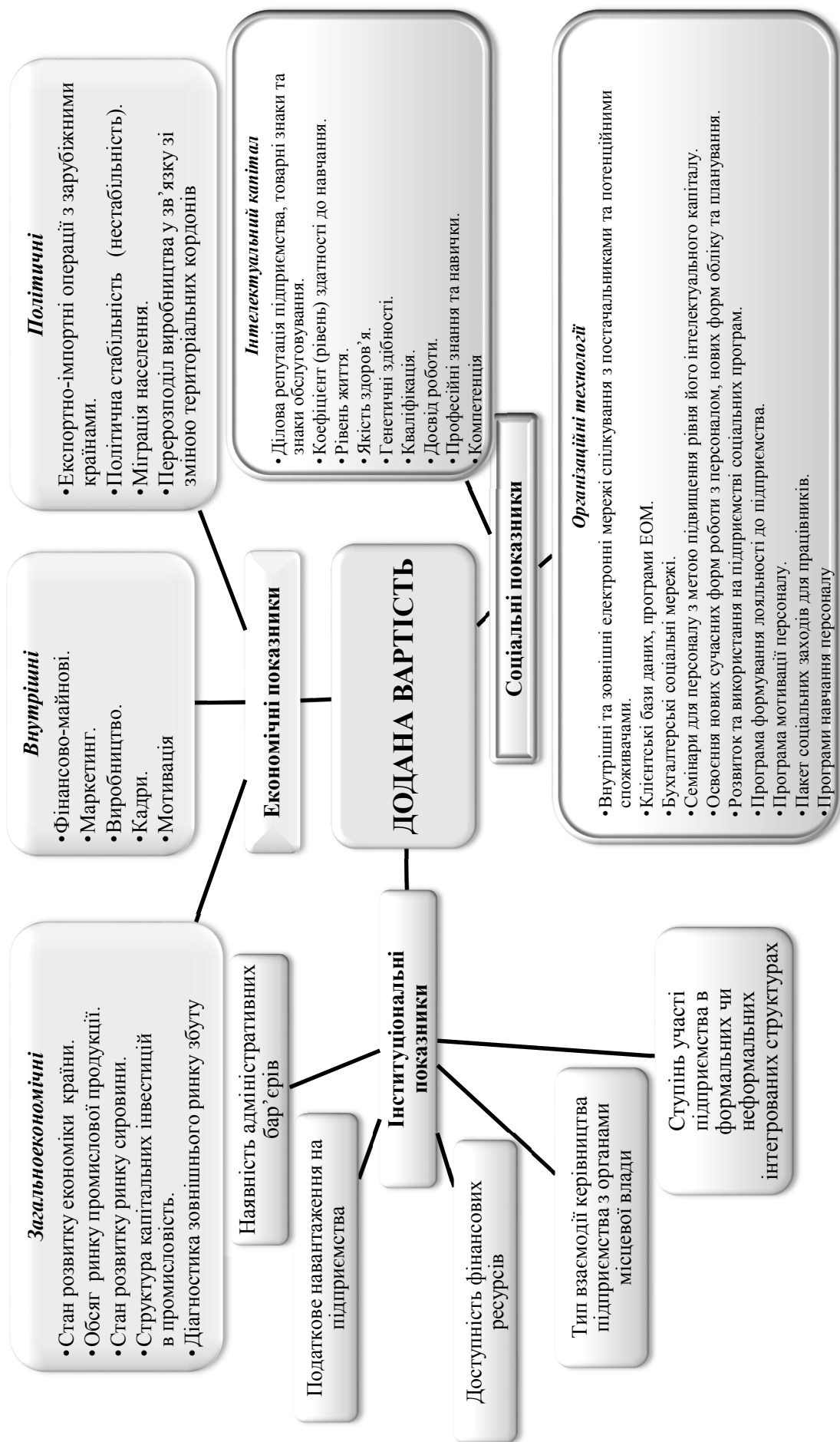

Рис. 2. Взаємодія показників підприємств що виробляють продукцію з високою доданою вартістю (розроблено автором)

Рис. 3. Динаміка обсягу капітальних інвестицій в Україні за 2008-2016 рр., млрд грн [38]

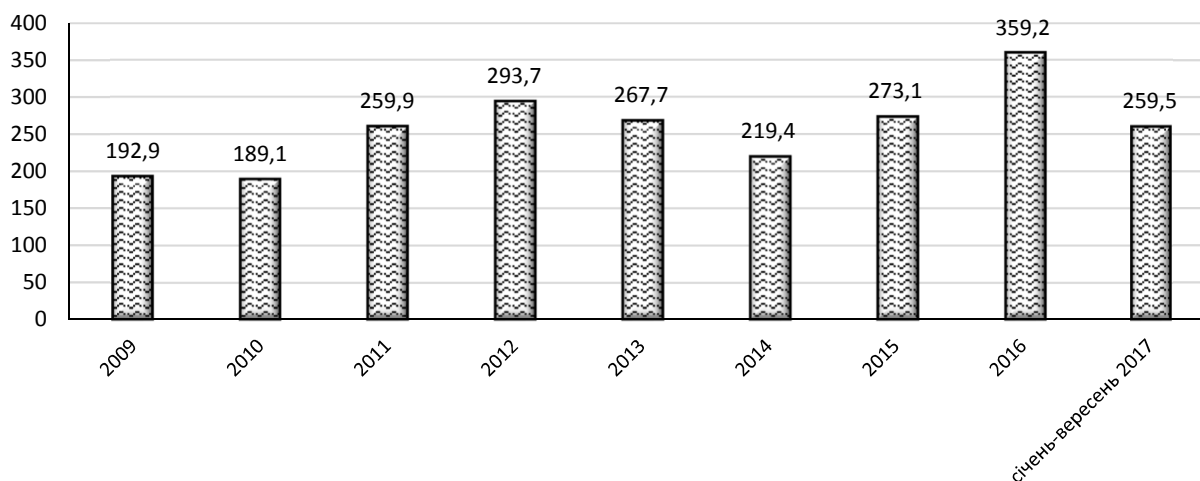

Рис. 4. Обсяг капітальних інвестицій у 2009-2017 рр., млрд грн

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у січні-вересні 2017 р. складають 259,5 млрд грн, що на 20,7% більше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2016 р. (рис. 5) [40].

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, у січні-вересні 2017 р. залишаються: промисловість – 33,6%, будівництво – 13,0, сільське, лісове та рибне господарство – 15,8, інформація та телекомунікації – 4,3, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,5, транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність – 7,7, державне управління й оборона; обов’язкове соціальне страхування – 5,1% (рис. 5).

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у січні-вересні 2017 р. освоєно 72,7% капіталовкладень (рис. 6).

Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 5,5%.

За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 8,7% капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 1,8% усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 8,5%. Інші джерела фінансування становлять 2,8%.

Аналіз державних (капітальних) інвестицій 2017 р. в Україні за статистичними даними по кварталах: капітальні інвестиції за джерелами фінансування; капітальні інвестиції за видами активів; капітальні інвестиції за видами економічної діяльності; капітальні інвестиції за видами промислової діяльності (повні дані за капітальними інвестиціями згідно результатів 2017 р.) [41]; – дозволяє уявити сучасний стан та проблеми даного напрямку дослідження.

Проведене дослідження (капітальних) інвестицій за останні 8-10 років дає можливість побудувати моделі впливу чинників на формування державних (капітальних інвестицій) (табл. 1).

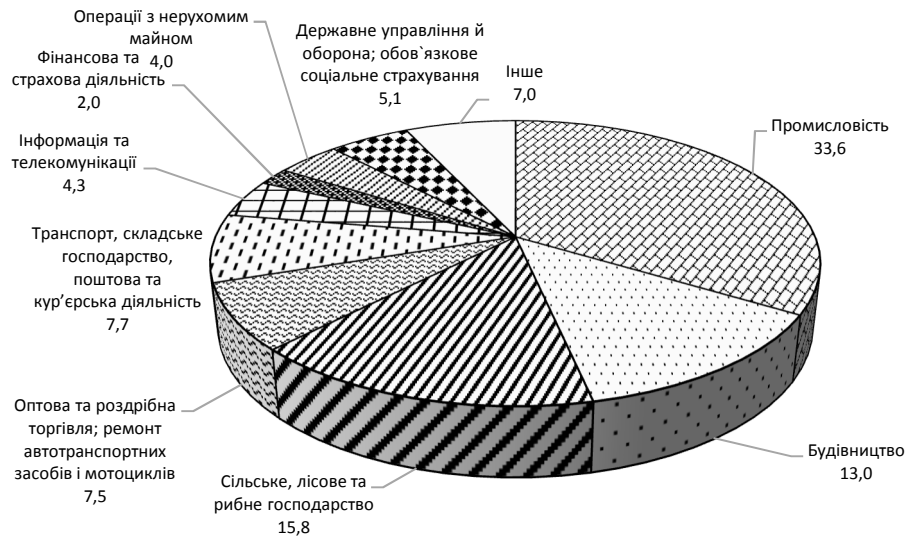

Рис. 5. Обсяг освоєння капітальних інвестицій в Україні за 2017 р., %

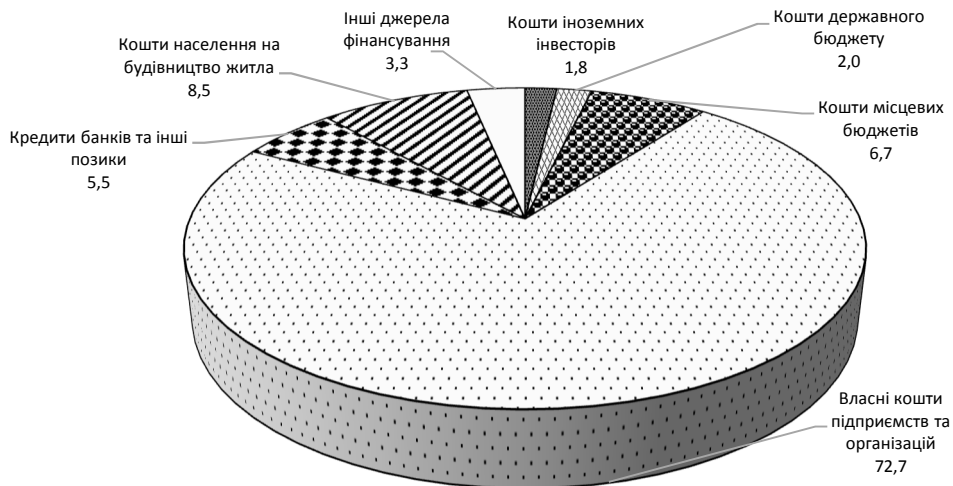

Рис. 6. Джерела фінансування капітальних інвестицій в Україні за 2017 р., %

Таблиця 1

Динаміка показників інноваційно-інвестиційної активності України у 2010-2017 рр.*

Показник	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Динаміка обсягу капітальних інвестицій, млрд грн	180,5	241,2	273,2	249,8	219,4	273,3	359,2	412,8
Витрати на виконання НДР у загальному ВВП країни, %	0,75	0,65	0,67	0,7	0,6	0,55	0,48	0,45
з них за рахунок коштів державного бюджету, %	0,33	0,29	0,33	0,32	0,25	0,2	0,16	0,16
Обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, млрд грн	189,1	259,9	293,7	267,7	219,4	273,1	359,2	259,5
з них на розвиток інтелектуального капіталу (інноваційна активність підприємств, що займалися інноваціями, за загальною сумою витрат; інформація та телекомунікації, ін.), млрд грн	0,08	0,14	0,11	0,095	0,077	0,11	0,115	0,13

* Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [38, 40, 41].

Для побудови регресійних моделей також обрано та проаналізовано динаміку і взаємозв'язок показників інтелектуального капіталу для подальшого проведення імітаційного моделювання (табл. 2).

На основі проведеного аналізу статистичних даних та визначенні динаміки і взаємозв'язку по-

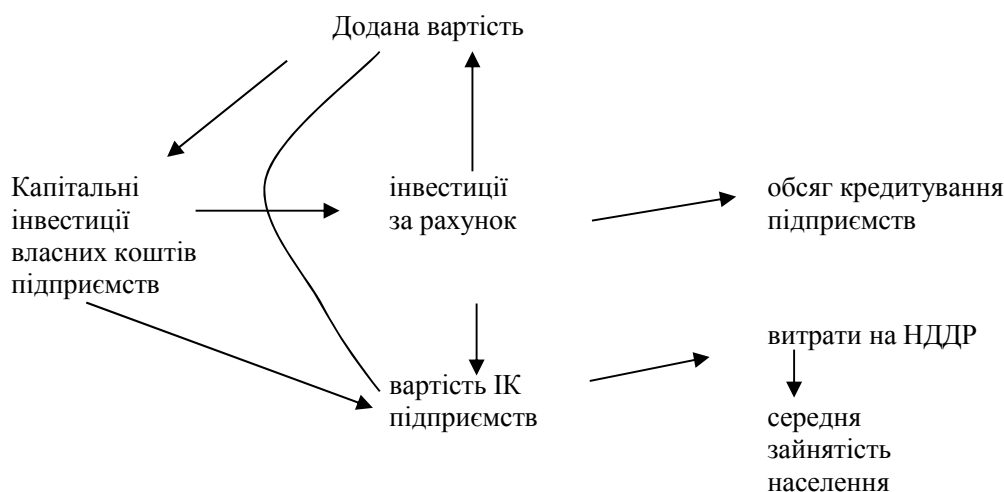
казників інтелектуального капіталу (рис. 3-6, табл. 1, 2) доведено залежність: Державні інвестиції в інфраструктуру та розвиток інтелектуального капіталу (ІК), людського капіталу (ЛК) → Інвестиції в промисловість → Додана вартість (рис. 7).

Таблиця 2

Взаємозв'язок показників інтелектуального капіталу для проведення імітаційного моделювання*

№ з/р	Показник	Кількісна оцінка	Взаємозв'язок	Динаміка
1.	ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ			
1.1	Ділова репутація підприємства, товарні знаки та знаки обслуговування	Виражається у вартості бренду та рівні популярності компанії	З якістю продукції та рівнем прибутковості, капіталізації компанії	Якісна продукція впливає на позитивну динаміку конкурентоспроможності компанії
1.2	Рівень здатності до навчання	Кількість бажаючих підвищити свої професійні знання	Бажання співвідноситься з можливістю отримати якісну освіту	Позитивна чи негативна практика використання навичок навченого персоналу
1.3	Рівень життя	Вартість місячного матеріального доходу людини	Рівень співвідношення доходів з витратами людини за місяць	Підвищення доходів позитивно впливає на рівень життя, їх зменшення – негативно
1.4	Якість здоров'я	Кількість лікарняних листів на рік	Рівень лікарняних послуг, що може дозволити собі хворий	Якість відпочинку впливає на рівень здоров'я
1.5	Генетичні здібності	Рівень розвитку з'ясовується ще дитячому садку, і визначається як В (високий), С (середній), Н (низький)	З рівнем життя, доходів сім'ї, оточення	Життєві ситуації можуть сприяти здатності до розвитку здібностей
1.6	Кваліфікація	Освітній рівень людини/роки навчання	З практичним застосуванням теоретичних знань, якість оплати	Залежить від кількості відпрацьованих років та отримання практичних навичок
1.7	Досвід роботи	Кількість відпрацьованих років	Рівень професіоналізму	Отримання задоволення від роботи позитивно впливає на її виконання
1.8	Професійні знання та навички	Кількість відпрацьованого часу після отримання професійних знань та навичок	З рівнем якості отриманої освіти, рівнем зарплатної плати	На загальну прибутковість та конкурентоспроможність підприємства
1.9	Компетенція	Практичний досвід, авторитет успіху	Кваліфікація, професіоналізм	Позитивізм потребує постійного оновлення знань та практичного досвіду

*Розроблено автором.

Рис. 7. Система причинно-наслідкових зв'язків факторів оцінки інвестиційної активності економіки України за показником капітальних інвестицій

Наведені результати стану інвестиційної діяльності в Україні у 2017 р. дозволяють виокремити такі моделі впливу чинників на формування капітальних інвестицій, з яких до інтелектуального капіталу відносяться результати по моделях 2, 3, 6, 7, 8:

1. Модель, яка демонструє зв'язок між капітальними інвестиціями та інвестиціями за рахунок власних коштів підприємств та організацій:

$$y = 37497,6 + 1,3X, \quad R^2 = 0,82. \quad (1)$$

2. Модель, яка демонструє зв'язок між витратами підприємств на інновації та витратами на виконання наукових досліджень і розробок:

$$y = -4461,98 + 1,75X, \quad R^2 = 0,64. \quad (2)$$

3. Модель, яка демонструє зв'язок між витратами на виконання наукових досліджень і розробок та середньою зайнятістю населення:

$$y = 23281,65 - 0,74X, \quad R^2 = 0,80. \quad (3)$$

4. Модель, яка демонструє зв'язок між інвестиціями за рахунок власних коштів підприємств та організацій та обсягом кредитування підприємств:

$$y = 6043,8 + 255,8X, \quad R^2 = 0,79. \quad (4)$$

5. Модель, яка демонструє зв'язок між інвестиціями за рахунок власних коштів підприємств та організацій та доданою вартістю:

$$y = 4353,7 + 0,14X, \quad R^2 = 0,79. \quad (5)$$

6. Модель, яка демонструє зв'язок між капітальними інвестиціями та витратами підприємств на інновації:

$$y = 138953,2 + 9,34X, \quad R^2 = 0,96. \quad (6)$$

7. Модель, яка демонструє зв'язок між інвестиціями за рахунок власних коштів підприємств та витратами підприємств на інновації:

$$y = 83812,5 + 6,77X, \quad R^2 = 0,84. \quad (7)$$

8. Модель, яка демонструє зв'язок між витратами підприємств на інновації та доданою вартістю:

$$y = -8847,77 + 0,017X, \quad R^2 = 0,86. \quad (8)$$

Отже, в умовах реформування економіки в Україні мають бути розроблені власні механізми державного регулювання інвестиційних процесів, орієнтованих на створення правових основ функціонування на ринку капіталу, формування стратегічних та тактичних цілей і пріоритетів, дотримання соціальних цінностей, розвиток інтелектуального капіталу, спрямованість інвестицій на вирівнювання сукупного попиту і сукупної пропозиції, частковий перерозподіл доходів галузей і виробництв, а також регулювання зовнішніх інвестицій і валютного ринку, спрямування інвестицій на розвиток економіки і повну зайнятість.

Державне регулювання інвестиційної діяльності в країні здійснюється з метою реалізації еконо-

мічної, науково-технічної і соціальної політики. Воно визначається показниками економічного і соціального розвитку України, регіональними програмами розвитку народного господарства, місцевими бюджетами, а також передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності. Для забезпечення сприятливого та стабільного інвестиційного клімату держава має встановлювати державні гарантії захисту інвестицій.

Висновки. Таким чином, за результатами дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності встановлено, що на додану вартість впливають економічні, інституційні та соціальні показники. Інноваційні умови виробництва та галузей з високою доданою вартістю забезпечують найбільш значний внесок у процвітання країни. Доведено, стабільність розвитку економічної діяльності підприємств відбувається не лише за наявності матеріальних ресурсів, важливу роль у виробничому процесі відіграє інтелектуальний, людський капітал підприємства, нематеріальні активи, та його загальна інтелектуалізація.

Обґрунтовано підхід до визначення структурної взаємодії чинників впливу на додану вартість підприємств, що забезпечують підвищення інвестиційної активності країни.

Проведений аналіз інноваційно-інвестиційної активності України за 2010-2017 рр. та динаміки і взаємозв'язку показників інтелектуального капіталу довів залежність між державними інвестиціями в інфраструктуру та розвитком інтелектуального капіталу, людського капіталу, інвестиціями в промисловість та доданою вартістю. Це дозволило виокремити моделі впливу чинників на формування капітальних інвестицій, та визначити в них вартість інтелектуального капіталу.

Отримані результати системи причинно-наслідкових зв'язків факторів оцінки інвестиційної активності економіки України за показником капітальних інвестицій доводять вплив інтелектуального капіталу, інтелектуальних ресурсів, інтелектуалізації, інноваційної мотивації у складі доданої вартості на забезпечення підвищення інвестиційної активності.

Перспективи подальших досліджень. Розробка положень і методичних рекомендацій щодо ролі інтелектуального капіталу, інтелектуалізації, у забезпеченні інноваційно-інвестиційного рівня промислових підприємств для підвищення їх конкурентоспроможності, капіталізації, доданої вартості.

Література

1. **Стюарт Т.** Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций. *Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология* / под ред. В.Л. Иноземцева. Москва: Academia, 1999. С. 372-401.
2. **Брукинг Э.** Интеллектуальный капитал / пер. с англ.; под ред. Л.Н. Ковачина. СПб.: Питер, 2001. 288 с.
3. **Гелбрейт Д.** Экономические тео-

- рии и цели общества / под ред. акад. Н.Н. Иноземцева. Москва: Прогресс, 1979. 406 с. 4. **Макконел К.Р., Брю С.А.** Экономикс: в 2 т. / пер. с англ. Москва: Республика, 1992. Т. 1. 399 с. 5. **Edvinsson L.** Some perspectives on intangibles and intellectual capital 2000. *Journal of Intellectual Capital*. 2000. Vol. 1, No 1. С. 12-16. 6. **Иноземцев В.Л.** За пределами экономического общества. Москва: «Academia» – «Наука», 1998. 640 с. 7. **Леонтьев Б.Б.** Цена интеллекта. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе. М.: Акционер, 2002. 200 с. 8. **Бервено О.В.** Интеллектуальный капитал: от иерархии к партнерству. *Соціальне партнерство та його роль в становленні ринкової економіки в Україні*: зб. наук. праць. Харків: ХІБМ, 2000. С. 91-96. 9. **Чухно А.А.** Интеллектуальный капитал: сущность, формы и закономерности развития. *Економіка України*. 2002. №11. С. 48-55. 10. **Булєєв І.П., Берсуцький А.Я., Бриль І.В.** Стратегія управління інтелектуальним капіталом підприємств: монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк: ДонУЕП, 2013. 207 с. 11. **Антонюк В.П.** Структурні зрушення в національній економіці як загроза для сталого розвитку України. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 2 (33). С. 7-12. 12. **Bryl I., Bryukhovetsky J.** Definition of the intellectual component in the management and capitalization of the enterprise. *European integration of economics, education and law: Proceedings of the International Scientific Conference (March 22-23, 2018)*. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o. Wydawnictwo Eridia, 2018, 352 p. (P. 74-77). 13. **Марков С.В.** Оперативное управление добавленной стоимостью продукции металлургического предприятия с использованием процедуры оптимизации: автореф. дис... канд. эконом. наук : 08.00.05 – «Экономика и управление народным хозяйством / Нац. исслед. технол. ун-т "МИСиС". Москва, 2010. 24 с. 14. **Васильева М.В.** Методика оценки добавленной стоимости в условиях функционирования комплекса учетно-аналитического обеспечения социальной и отраслевой бюджетной поддержки. *Вестник Госуниверситет-УНПК*. 2012. № 10. С. 55-62. 15. **Маркс К., Энгельс Ф.** К критике политической экономии. *Сочинения*. – 2-е изд. Т.13. С. 5-9. 16. **Макконелл, Кемпбелл Р., Брю Стенлі Л.** Аналітична економія. Принципи, проблеми і політика. Ч.1. Макроекономіка: пер. з англ. Львів: Просвіта, 1997. 672 с. 17. **Сэй Жан-Батист.** Трактат по политической экономии. Бастиа Фредерик. Экономические софизмы. Экономические гармонии. Москва: Дело, 2000. 232 с. 18. **Блауг М.** 100 великих экономистов до Кейнса / пер. с англ. под ред. А. А. Фофонова. СПб.: Экономическая школа, 2008. 352 с. 19. **Мальтус Т.** Опыт о законе народонаселения. «Диррект-Медиа», 2012. 20. **Блауг М.** Джон Стюарт Милль. Экономическая мысль в ретроспективе = Economic Theory in Retrospect. Москва: Дело, 1994. 627 с. 21. **Шумпетер Й.** Глава 8. Ирвинг Фишер (1867-1947). *Десять великих экономистов от Маркса до Кейнса = Ten Great Economists: From Marx to Keynes*. Москва: Институт Гайдара, 2011. С. 306-327. 22. **Моделювання та прогнозування економічного розвитку регіонів України / О.І. Амоша, В.М. Геєць, С.О. Довгий, І.В. Сергієнко, В.П. Вишневський ; ред.: О.І. Амоша, В.М. Геєць ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування, Ін-т економіки пром-сті, Ін-т кібернетики ім. В.М. Глушкова, Ін-т телекомунікацій і глобал. інформ. простору.** Київ : Інформ. системи, 2013. 439 с. 23. **Брюховецька Н. Ю., Хасанова О. В.** Моделювання інвестиційної привабливості публічного акціонерного товариства як основа прийняття управлінських рішень. *Бізнес Інформ*. 2014. №1. С. 307–313. 24. **Землянкин А. И., Моисеев Г. В.** Вопросы стратегического развития инвестиционной деятельности на промышленных предприятиях. *Економіка промисловості*. 2008. № 3. С. 88–95. 25. **Коритько Т.Ю., Крук О.М.** Процес формування інвестиційної політики підприємства. *Вісник ДДМА*. 2016. №3(39). С. 86–91. 26. **Богуцька О. А., Брюховецький Я. С.** Оценка уровня инвестиционно-инновационной активности во взаимосвязи с политикой интеллектуализации и мотивации труда персонала промышленных предприятий. *Вестник экономической науки Украины*. 2017. №1. С. 19–25. 27. **Пілецька С.Т.** Організаційно-економічний механізм реалізації стратегії забезпечення інноваційної активності авіапідприємств. *Економічний вісник Національного гірничого ун-ту*. 2016. № 1 (53). С. 102–109. 28. **Расвєнєва О.В., Гриневич Л.В.** Статистична оцінка інвестиційної активності в Україні. *Бізнес Інформ*. 2012. № 7. С. 111-114. 29. **Гришко В.А., Колещук О.Я., Лесик Л.І.** Оцінювання інвестиційної та інноваційної активності підприємств та аналізування чинників їх інвестиційно-інноваційного потенціалу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*; Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2011. № 714. С. 194-200. 30. **Харазішвілі Ю.М.** Стан та стратегічні орієнтири інвестиційно-інноваційної безпеки України. *Вісник економічної науки України*. 2015. № 2 (29). С. 113-120. 31. **Бриль І.В.** Формування та використання нематеріальних активів підприємств для підвищення їх капіталізації: моногр. / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2015. 84 с. 32. **Бриль І.В.** Про склад доданої вартості підприємств промислового сектору великого міста. *Управління розвитком великих міст та агломерацій: економіко-правовий аспект* (м. Київ, 21.10.2016): матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. / [НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень]. Харків: ФОП Панов А.М., 2016. 171 с. 33. **Брюховецька Н.Ю., Коритько Т.Ю., Бриль**

І.В. Оцінювання інвестиційної активності підприємства за фактором доданої вартості. *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку*: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т економіки пром-сті; редкол.: О.І. Амоша (голов. ред.), І.П. Булеєв (відп. ред.) та ін. Київ, 2016. С. 28-40. 34. **Бріль І.В.** Інтелектуальний капітал – вагома складова основи визначення доданої вартості підприємства / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Передова наука», (30.04.-07.05.2017.). Великобританія, 2017. С. 42-44. 35. **Современный** экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. 2-е изд., испр. Москва: ИНФРА-М, 1999. 479 с. 36. **Булеєв І. П., Брюховецкая Н. Е.** Формирование институциональной среды в трансформируемых экономиках постсоциалистических стран. *Проблемы экономики*. 2016. №4. С. 13-21. 37. **Про інвестиційну діяльність**: Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>. 38. **Державна** служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 39. **Махник Я.** Аналіз інвестиційної діяльності в Україні та напрями державного стимулювання. URL: <https://conferencekneu.wordpress.com/2017/04/20/>. 40. **Інвестиційна** діяльність в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82>. 41. **Капітальні** інвестиції / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Бріль І. В. Інтелектуальний капітал як фактор доданої вартості щодо забезпечення підвищення інвестиційної активності в державі

Обґрунтовано підхід до визначення структурної взаємодії чинників впливу на додану вартість підприємств, що забезпечують підвищення інвестиційної активності країни. Доведено залежність між державними інвестиціями в інфраструктуру та розвитком інтелектуального капіталу, людського капіталу, інвестиціями в промисловість та доданою вартістю. Виокремлено моделі впливу чинників на формування капітальних інвестицій, визначено в них вартість інтелектуального капіталу. Проаналізовано інноваційно-інвестиційну діяльність економіки України та визначено динаміку і взаємозв'язок інтелектуального капіталу як фактору доданої вартості для забезпечення підвищення інвестиційної активності.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, людський капітал, додана вартість, інноваційно-інвестиційний розвиток, промислові підприємства, інвестиційна активність держави.

Бріль И. В. Интеллектуальный капитал как фактор добавленной стоимости по обеспечению повышения инвестиционной активности в государстве

Обоснован подход к определению структурного взаимодействия факторов влияния на добавленную стоимость предприятий, обеспечивающих повышение инвестиционной активности страны. Доказана зависимость между государственными инвестициями в инфраструктуру и развитием интеллектуального капитала, человеческого капитала, инвестициями в промышленность и добавленной стоимостью. Выделены модели влияния факторов на формирование капитальных инвестиций, определена в них стоимость интеллектуального капитала. Проанализирована инновационно-инвестиционная деятельность экономики Украины и определена динамика и взаимосвязь интеллектуального капитала как фактора добавленной стоимости для обеспечения повышения инвестиционной активности.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, человеческий капитал, добавленная стоимость, инновационно-инвестиционное развитие, промышленные предприятия, инвестиционная активность государства.

Bryl I. The intellectual capital as the value added factor on ensuring increase in investment activity in the state

The approach to the definition of structural interaction of influencing factors on the value added of enterprises, which provide increase in investment activity of the country was substantiated. The dependence between public investment in infrastructure and the development of intellectual capital, human capital, industry investments and value added was proved. The models of influencing factors on formation of capital investments in which the value of intellectual capital is determined. Innovative and investment activity of the Ukrainian economy were analyzed. The dynamics and interconnection of intellectual capital as value added factor for ensuring increase in investment activity is defined.

Keywords: intellectual capital, human capital, value added, innovative and investment development, industrial enterprises, investment activity of the state.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2018

Прийнято до друку 19.06.2018